

Anpassad undervisning i samspel

En undersökning om pedagogers erfarenheter av läs- och skrivsvårigheter

Adapted teaching for everyone.

A survey of teachers experiences from reading and writing difficulties.

Lina Engström

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Ämne/Utbildningsprogram: Lärarprogrammet, Hinder och möjligheter

Nivå/ Högskolepoäng: 15 hp

Handledare: Inger Olsson

Examinator: Ann-Britt Enochsson

Datum: 20131119

Abstract

Aim and issue

The aim of this study is to find out if the teachers have any experience of how to adapt teaching when there are students in the class that have reading and writing difficulties.

Issue

- What kind of experiences do teachers have when it comes to full class teaching, where there are students that have reading and writing difficulties?
- Do teachers use any special tools or methods to adjust their teaching so all students can develop and be challenged?

Method

This study is based on qualitative research and I have chosen to implement interviews. Three teachers participated in the survey.

Result

The result I got through this survey is that teaching must be adapted to each student's abilities and needs. The study showed that the best tool and methods to use with these students are mainly through computers and use individual strategies.

Keywords

Reading and writing difficulties, adapted teaching, individualised tuition, primary and lower secondary school, integration, inclusion.

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka några pedagogers erfarenheter om hur man kan anpassa undervisningen när det finns elever med läs- och skrivsvårigheter i klassen.

Frågeställningar:

- Vilka erfarenheter har pedagoger av undervisning i helklass, där det finns elever med läs- och skrivsvårigheter?
- Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?

Metod

Undersökningen är baserad på kvalitativ forskning och jag har valt att genomföra intervjuer. Det var tre pedagoger som deltog i undersökningen.

Resultat

Resultatet jag fick fram genom undersökningen är att undervisningen måste anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. De verktyg och metoder som används är framförallt datorn och att lära ut olika lässtrategier till eleverna.

Nyckelord

Läs- och skrivsvårigheter, anpassad undervisning, individanpassad undervisning, grundskola, integrering, inkludering.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte.....	2
2.1. Frågeställningar	2
3. Litteraturgenomgång	3
3.1. Läs- och skrivsvårigheter i skolan	3
3.2. Verktyg för att hjälpa elever med läs- och skrivsvårigheter.....	5
5. Metod.....	7
5.1. Kvalitativ forskning.....	7
5.2. Semistrukturerade intervjuer.....	7
5.3. Intervjuguide	7
5.4. Urval	8
5.5. Etiska överväganden.....	8
5.6. Genomförande	9
5.7. Bearbetning och analys av material	9
5.8. Reliabilitet och validitet.....	10
6. Resultat och analys.....	11
6.1. Vilka erfarenheter har pedagoger av undervisning i helklass, där det finns elever med läs- och skrivsvårigheter?	11
6.1.1. Sammanfattning	12
6.2. Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?.....	13
6.2.1. Sammanfattning	14
7. Diskussion.....	16
7.1. Resonemang kring resultat och analys.....	16
7.1.2. Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?	17
7.2. Metoddiskussion	19
7.3. Lärdomar av studien.....	20
7.4. Förslag på vidare forskning	20
Referenser	21
Bilagor.....	
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1.Inledning

Läs- och skrivsvårigheter är ett övergripande begrepp, som omfattar alla begränsningar man har när det gäller att läsa och skriva. Det finns olika faktorer som kan påverka att man får läs- och skrivsvårigheter, t.ex. för lite övning, bristfällig undervisning, annat modersmål eller koncentrationssvårigheter (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2012). Ungefär var femte elev får någon typ av läs- och skrivsvårigheter när läs- och skrivinläringen börjar i skolan (Dyslexiföreningen, 2012). Det innebär att i en klass på 20 elever kan det vara tre eller fyra som har någon form av läs- och skrivsvårigheter, eleverna ska få samma förutsättningar till att lära sig läsa och skriva som de andra i klassen.

I Läroplanen för grundskolan 2011 står det att:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. (Skolverket, 2011.s.8)

Undervisningen ska anpassas efter varje elev så att de ska kunna ta till sig kunskapen på bästa sätt. På lågstadiet ligger det ett stort fokus på att lära sig läsa och skriva. Det utgör grunden för det fortsatta skolarbetet. Elever som har specialundervisning får endast det en kort stund om dagen, eller i veckan och resterande tid är alla elever tillsammans i klassrummet. Jag tycker därför att det är viktigt att undersöka hur man kan underlätta och anpassa undervisningen för elever med läs- och skrivsvårigheter när de är i klassrummet, så att alla elever gynnas. Alla elever har olika förutsättningar och ligger på olika nivåer, så hur kan man arbeta så att alla utmanas och utvecklas? Eleverna ska efter deras egna förutsättningar få samma möjlighet till utbildning. ”Specialundervisning är inte bara en fråga för speciallärare och specialpedagogiken, det är en fråga för hela skolan.” (Haug,1998 s.60). Jag tror att oavsett om man kan läsa och skriva eller inte så behöver man en ständig utmaning för att kunna utvecklas, men utmaningen måste vara på rätt nivå för eleven. Som blivande grundskolelärare anser jag att detta är ett mycket viktigt ämne och en viktig kunskap att ha med sig i yrket, så man kan skapa goda förutsättningar för alla elever att lära.

2.Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka några pedagogers erfarenheter om hur man kan anpassa undervisningen när det finns elever med läs- och skrivsvårigheter i klassen.

Med erfarenheter menar jag förvärvade kunskaper, livsvisdom och upplevelser.

2.1.Frågeställningar

- Vilka erfarenheter har pedagoger av undervisning i helklass, där det finns elever med läs- och skrivsvårigheter?
- Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?

3.Litteraturgenomgång

I denna del av arbetet kommer jag att ta upp forskning och litteratur om läs- och skrivsvårigheter som hjälper mig att besvara mitt syfte och frågeställningarna i undersökningen. Jag har delat upp litteraturgenomgången i två delar, första delen innehåller vad forskning, undersökningar och litteratur säger i allmänhet om läs- och skrivsvårigheter. Den andra delen består av vad olika forskare och författare anser vara bra hjälpmedel och tips vid arbetet med elever som är i behov av stöd, så att arbetet fungerar i klassrummet och så att alla elever kan utvecklas.

3.1.Läs- och skrivsvårigheter i skolan

Skolan ska bidra till att eleverna känner en lust att lära och stödja de elever som är i behov av särskilt stöd. Läraren ska också ta hänsyn till varje individs behov och förutsättningar. Alla elever ska få en likvärdig utbildning, men detta innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt, utan man måste ta hänsyn till elevers behov och förutsättningar. För att nå kunskapsmålen finns det många olika vägar att gå. Skolan har också ett särskilt ansvar för de elever som har svårigheter att nå målen och just därför kan aldrig undervisningen utformas lika för alla (Skolverket, 2011). Ungefär var femte elev får någon typ av läs- och skrivsvårigheter i skolan (Dyslexiföreningen, 2012). Elever med läs- och skrivsvårigheter lär sig på samma sätt som andra elever, men de behöver mer tid och en anpassad undervisning för att det ska fungera. De måste få en anpassad undervisning efter sina förutsättningar, de behöver också få undervisningen av en pedagog som har kompetens att möta elever med läs- och skrivsvårigheter. Utan kompetens hos pedagogerna och anpassad undervisning riskerar eleverna att få problem i alla ämnen på grund av de skriftspråkliga svårigheterna. Det finns ingen forskning som visar på vilken pedagogisk metod som fungerar bäst för elever med läs- och skrivsvårigheter. Det viktiga är att eleverna får det stöd de behöver efter sina behov och att undervisningen anpassas efter deras förutsättningar. Den pedagogiska miljön är också betydelsefull och det bör finnas olika pedagogiska metoder att använda (Skolinspektionen, 2011). Att lära sig läsa och skriva är att lära sig ett nytt sätt att kommunicera. Läs- och skrivinläringen berör inte enbart tänkandet utan också viljan och känslorna. Om en elev ofta möter svårigheter vid t.ex. läsningen så påverkas eleven självförtroende och självbild, vilket i sin tur kan påverka skrivandet (Nielsen, 2005). Skolans uppdrag är att ge eleverna rika möjligheter att läsa, skriva och samtala för att utveckla sina möjligheter till att kommunicera och då få en tilltro till sin språkliga förmåga (Skolverket, 2011).

De barn som inte kan läsa när de börjar skolan har en uppfattning om att läsning och skolan hör ihop. Barnen anser att det är läraren som lär dem läsa, medan barn som redan kan läsa menar att det är de själva som lär sig läsa och inte läraren. De barn som anser att det är läraren som lär dem läsa menar också att det är viktigt att lära sig läsa för att bli ”bra” i skolan och en bättre läsare. För dem handlar det inte om att lära sig ett nytt sätt att kommunicera och ta till sig ny kunskap (Utbildningsdepartementet, 1997). Nielsen (2005) pratar också om detta att eleverna lär sig läsa för sin egen skull och inte för lärarens eller någon annans. Hon menar däremot inte att alla elever ser det på det sättet. Vissa lär sig för att läraren vill, eller för att man måste kunna det i skolan. De barnen har inte upptäckt glädjen och nyttan med läsningen.

När man lär sig läsa och skriva, lär man sig också något om det man läser och skriver. Och tvärtom, när man läser och skriver för att lära sig något, lär man sig samtidigt att läsa och skriva. (Nielsen, 2005, s.68).

För att kunna lära sig läsa behöver man ha ordavkodningsförmåga och förståelse, saknas detta uteblir läsförståelsen. Man måste alltså ha tekniken för att kunna komma fram till vilket ord

som står skrivet och samtidigt kunna knyta det man läser till sina egna erfarenheter och tolka den skrivna texten (Nielsen, 2005). Genom att man tillämpar olika läs- och skrivstrategier vid läsning och skrivning kan eleverna utvecklas och bli bättre. Lärare som vill ha effektivitet och kvalitet i sin undervisning bör använda läs- och skrivstrategier och lära eleverna hur man ska använda dem före, under och efter läsning (Ulusoy & Dedeoglu, 2011). Dyslexiförbundet har gjort en undersökning som genomfördes i Sveriges 100 största kommuner och det gjordes 72 internetintervjuer angående hanteringen av läs- och skrivsvårigheter. Resultatet av denna undersökning var bland annat att det är vanligare att fortbilda lärare för att få pedagogiska verktyg för undervisning än pedagogik för elever som har läs- och skrivsvårigheter. Det är alltså sällan man fortbildar sig för att lära sig *hur* man kan arbeta med elever som har läs- och skrivsvårigheter. I knappt hälften av kommunerna fanns det datorer och inlästa läromedel som eleverna kunde använda vid behov. De kommuner som hade en handlingsplan hade också generellt bättre tillgång till hjälpmedel, handlingsplanerna gör också att större kompetens kring området sprids. I de större kommunerna var utredningstiden väldigt lång. Genomsnittet låg på 22 veckor och i vissa kommuner kunde det dröja upp till två år innan utredningen var klar, då eleven får reda på om den har diagnosen dyslexi, vilket är en typ av läs- och skrivsvårigheter (Dyslexiförbundet, 2013).

Som jag tidigare nämnt säger Haug (1998) att: ”Specialundervisning är inte bara en fråga för speciallärare och specialpedagogiken, det är en fråga för hela skolan.” (Haug, 1998, s.60). Författaren menar att alla elever ska känna att det får ett utbyte av skolan och känna sig trygga där. Det är i skolan man ska skaffa sig kunskap, attityder och ett socialt nätverk. Det är elevernas skola. Författaren diskuterar begreppen segregerad och inkluderad integrering. Segregerad integrering innebär att eleven har tillgång till olika alternativ vid undervisningen. Under vissa lektioner är eleven med i klassen, ibland i en mindre grupp och vid vissa tillfällen får eleven enskild undervisning. Inkluderad integrering innebär att eleven ska undervisas i den klass den är inskriven i och att man accepterar elevernas olikheter. Undervisningen anpassas då individuellt efter elevernas behov så att de kan komma så långt som möjligt. Haug menar också att lärarna ska ha en universell kompetens och ska därmed kunna undervisa alla barn (Haug, 1998). Nielsen (2005) skriver om två olika perspektiv inom specialpedagogiken, som är varandras motsatser, det institutionella/relationella perspektivet och det kategoriska perspektivet. Det *institutionella perspektivet/det relationella perspektivet* innebär att svårigheterna uppstår i mötet mellan den enskilde, som har sina unika förutsättningar och skolan som institution. Skolan kan förorsaka svårigheter genom krav på lärande genom ett förutbestämt innehåll. Vilka arbetssätt och metoder som ska användas är redan bestämda, vilket då kanske inte passar alla elever. Inom detta perspektiv menar författaren att man kan övervinna sina svårigheter genom att skolan skapar goda förutsättningar för alla elever, en inkluderande undervisning. Ett annat perspektiv är det *kategoriska perspektivet*, svårigheterna är individbaserade och de åtgärder som sätts in är riktade mot den enskilda individen som behöver stödet (Nielsen, 2005). I undersökning som genomfördes i USA gjordes det intervjuer med både klass-och ämneslärare om läsning och skrivning. Resultatet av studien var att vissa ämneslärare ansåg att det inte var deras ansvar att lära eleverna läsa och skriva. De övriga lärarna som deltog i undersökningen menade att alla lärare hade ansvar för elevernas läs- och skrivutveckling oavsett vilket ämne man har. De flesta lärare använde sig oftast av en strategi och det var att ställa frågor kring texten eleverna läst. Skulle eleverna skriva så var det oftast en sammanfattning av texten eller svara på frågor om det de läst, vilket då innebar att eleverna inte arbetade så mycket med sin skrivutveckling (Ulusoy m.fl.,2011). I en annan studie som också genomfördes i USA, undersökte man hur lärare arbetar med skrivande. Det visade sig genom undersökningar att vissa av lärarna lade ner lite tid på att eleverna skulle utveckla sitt skrivande. Andra lärare fokuserade på skrivande två timmar eller mindre i veckan. Ca 42 procent av lärarna kände sig inte säkra, bekväma med att undervisa

om att skriva och om de olika processerna. Mer än hälften av lärarna tyckte att deras elever inte hade utvecklat sina skrivfärdigheter så mycket och att de låg på en ganska låg nivå, vilket kunde bero på att eleverna inte kände att det var det minsta roligt (Basset m.fl., 2001).

3.2. Verktyg för att hjälpa elever med läs- och skrivsvårigheter

Ingvar (2008) skriver i sin bok om verktyg och hjälpmedel som riktar sig mot elever som har dyslexi, men verktygen och hjälpmedlen författaren tar upp kan även hjälpa elever med annan typ av läs- och skrivsvårigheter. Författaren menar att genom att ha en bra läs- och skrivförmåga får man ett bättre liv och menar att vissa elever har lite svårare att nå upp till en bra läs- och skrivförmåga. Tidiga åtgärder ger bättre resultat. Läroböckerna bör ses över, många gånger får eleverna gamla läroböcker som använts flera gånger innan och är då slitna och kanske till och med klottrade i. Detta gör det inte enklare att läsa. Texten i läroböcker har också ofta en mycket komprimerad text, man ska få in så mycket information som möjligt i en kort text vilket kan innebära att det blir svårare att läsa texten. Det är bra om man kan få böcker där text och bild stödjer varandra, så att man genom att titta på bilden kan få en förförståelse för vad som står i texten. Författaren anser att en bra skola är en skola där pedagogen har fått en bra utbildning och att det finns en bra kontakt mellan pedagog och elev. Eleverna måste få veta vad och hur de ska träna och pedagogen ska då följa dem hela vägen och ge dem bekräftelse på alla framsteg de gör. Ingvar (2008) menar också som andra författare att datorn är ett bra hjälpmedel när eleverna ska träna sin läs- och skrivförmåga. Datorn har stavningskontroll, kan spela upp talböcker, olika slags dataprogram. Programmen tvingar eleven att läsa instruktionerna så att man kan ta sig vidare och Ingvar anser att så länge eleverna tycker det är roligt så lär de sig ständigt saker (Ingvar, 2008). När man ska skriva olika sorters texter är datorn ett bra hjälpmedel. Skriver man på datorn är det lätt att ändra och texten blir inte lika permanent som när man ska ändra i en text man skrivit för hand, det tar heller inte lika mycket tid och energi som när man är tvungen att ändra i en text som är skriven för hand. Det kan också vara mycket krävande att skriva för hand. Författaren menar att när eleverna skriver på datorn vågar de experimentera mer med texten just för att det är lätt att korrigera. Eleverna behöver heller inte avbryta sina tankar för att kontrollera om de skrivit rätt, utan de kan skriva klart och sedan läsa igenom och ändra om något behöver ändras i texten (Svensson, 2009). Att skriva e-mail är ett bra och roligt kommunikationssätt och tillfälle att öva sina skrivfärdigheter. Då kan eleverna skriva till varandra och läsa varandras texter och även få svar på sin text direkt (Basset m.fl., 2001).

För att elever med läs- och skrivsvårigheter ska klara sin skolgång måste det bli en självklarhet för skolan att söka alternativa metoder för att eleverna ska få tillgång till det skrivna språket. Dessa hjälpmedel innebär möjligheter för elever med läs- och skrivsvårigheter. Kompenserande hjälpmedel ska vara en del i skolarbetet för de elever som är i behov av det.

När man läser långsammare får man lägga ner mer tid på skolarbetet, vilket också tar mer energi. När eleverna sedan kommer hem från skolan och ska göra sina läxor tar det oftast emot, då energin är slut eftersom man arbetat hårt i skolan. Får man också i skolan höra alla fel man gör i sina arbeten och ta emot mycket negativ kritik så blir det tillslut ohållbart, om inte läraren kan ge eleverna det stöd de behöver. Exempel på kompenserande hjälpmedel är datorn. Med hjälp av den kan eleverna själva se och rätta sina stavfel då de markeras och kan enkelt rättas till med ett knapptryck. Andra hjälpmedel kan vara läslinjaler, speciella penngrepp, bandspelare eller hörlurar så att man inte blir störd vid läsningen. Kunskap kan inhämtas på annat sätt än ur komprimerade texter i läroböcker. Man kan exempelvis använda sig av skönlitterär litteratur om ämnet man läser om, som senare kan diskuteras (Föhrer & Magnusson, 2003).

I kursplanen för ämnet svenska står det att:

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal-och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära. (Skolverket, 2011, s.222)

Elever som har svårt för att läsa ofta undviker dessa svårigheter. De läser mindre, väljer lätta böcker och den lässtund de har blir ofta en dålig upplevelse för dem. Barn som hamnar i dessa situationer har inte alltid stöd från hemmet, utan det är skolans uppgift att uppmärksamma dessa elever och ge stöd för att hjälpa dem i sin utveckling. Det viktiga är att stödet sätts in tidigt så att elevens läsförmåga inte påverkar andra ämnen för mycket. De elever som är motiverade till läsning och läser mycket får mycket träning, medan de som har svårt för ordavkodning och läser mindre får mindre träning i sin läsning. Elever behöver utveckla sin läsförmåga för att det inte ska bli ett läshandikapp då kravnivån ökar. De elever som har problem med sin fonologiska förmåga, det vill säga ordens ljud, får problem med läsutvecklingen. Detta är en av förmågorna som är viktiga att arbeta med. Rim och ramsor är ett exempel på aktiviteter som övar den fonologiska medvetenheten (Skolverket, 2001). Eleverna måste känna lust och glädje av att lära sig läsa och skriva, läraren ska då i sin undervisning främja elevernas lustfyllda lärande. Eleverna måste tro på sig själva och sina förmågor och se att de kan själv. I arbetet är läraren den som ska ge stöd, uppmuntra och vägleda eleverna i deras lärande (Nielsen, 2005)

Enligt Svensson (2009) påverkas barn av hur skriftspråket används i olika mikromiljöer. Hur ser det ut i hemmet, finns det tillgång till böcker, tidningar och pennor? Läser föräldrarna för eget intresse eller om de läser mycket för barnen så påverkar det, samma sak om föräldrarna inte läser. Det är samma sak när det gäller skriftspråket, när och hur det används hemma. Skolan har en stor påverkan på barnen, både i förskola, skola och på fritids. Det är bra för eleverna om det finns stor tillgång till böcker och skrivmaterial. Omgivningen runt barnen bör vara fylld med skrift av olika slag. Vilken inställning har pedagogerna när det gäller läsning och skrivning, är det viktiga att de läser och skriver korrekt eller att de läser och skriver? Finns det en läshörna där pedagogerna varje dag vid olika tillfällen sätter sig och läser med barnen så uppmuntras barnen till läsning. Samma sak gäller skrivningen. Dessa miljöer påverkar barnen mycket. Läser man sällan hemma eller på fritids, utan tycker att man ska lära sig det i skolan kan barnen få en negativ syn på det och kanske inte då förstå att man lär sig läsa och skriva för sin egen skull. Läser man mycket hemma, på fritids och förskolan kan barnen ha en annan syn på varför det är bra att kunna läsa och skriva. Läser man mycket i hemmet för barnen och tillsammans med barnen så underlättar det barnens läsinläring senare (Svensson, 2009). Hemmet har en stor betydelse för barnens skrivutveckling. Enkla saker som att skriva tillsammans med sina barn och göra något roligt utav det ger barnen glädje i skrivandet. Exempelvis inköpslistor, dagbok från semestern, minnen de har tillsammans. Föräldrarnas uppmuntran är en viktig del av barnens utveckling. I skolan bör man ta del av vad eleverna är intresserade av. Eleverna känner att det är roligare att skriva när de själv får välja ett ämne som de känner sig bekväma med, de kan känna att de "äger" texten de skriver (Basset m.fl., 2001).

5. Metod

I denna del kommer jag att ta upp mitt tillvägagångssätt för min undersökning och beskriva hur jag gick tillväga för att samla information.

5.1. Kvalitativ forskning

Innan jag genomförde min undersökning gjorde jag en planering över arbetet, där jag läste in mig på vad kvalitativ forskning innebar för att sedan kunna välja vilken metod som bäst kunde besvara mitt syfte och mina frågeställningar.

Kvalitativ forskning är en forskningsstrategi som inriktar sig mer på ord än siffror, vilket är det mest uppenbara med denna strategi. Den kvalitativa forskningen har en *induktiv syn* på förhållandet mellan teori och praktik, det vill säga att man skapar teorin utifrån de resultat man får av de praktiska forskningsresultaten. Inom denna forskningsstrategi finns också en *kunskapsteoretisk* utgångspunkt. Denna utgångspunkt är tolkningsinriktad, vilket innebär att man vill förstå den sociala verkligheten på samma sätt som de som lever i den. Forskaren vill förstå hur deltagarna tolkar verkligheten i en viss miljö. För att göra detta måste man ta hänsyn till sammanhanget, till den speciella miljön som de är verksamma i. Kvalitativ forskning är mycket detaljerad på grund av att det finns mycket som man måste ta hänsyn till när man ska analysera och tolka personernas uppfattningar. I en kvalitativ forskning är metoden man använder mindre strukturerad och man har ganska stor flexibilitet, vilket också innebär att man kan ändra sitt fokus under undersökningens gång (Bryman, 2008).

5.2. Semistrukturerade intervjuer

Efter att ha läst om kvalitativ forskning och kvalitativa metoder ansåg jag att semistrukturerade intervjuer var den metod jag skulle använda i min undersökning. Detta för att få bäst svar på mitt syfte och mina frågeställningar.

Semistrukturerade intervjuer ger intervjupersonen en ganska stor frihet att utforma svaren, då forskaren har en intervjuguide med teman som ska beröras under intervjun. En semistrukturerad intervju är en kvalitativ intervju, vilket innebär att tillvägagångssättet är mindre strukturerat än i en kvantitativ intervju. Kvalitativ forskning/intervjuer har en större frihet och man kan avvika från sin intervjuguide ganska mycket. Vilket gör att intervjupersonen kan röra sig i olika riktningar, som också leder till att intervjuaren får kunskap om vad intervjupersonen finner relevant och viktigt om ämnet (Bryman, 2008).

5.3. Intervjuguide

När jag valt vilken metod jag skulle använda i min undersökning gjorde jag min intervjuguide. Det är en kort minneslista över de områden och frågor som ska tas upp under intervjun (se bilaga 2). Bryman (2008) listar upp några grundläggande råd vid utformande av en intervjuguide som jag valde att följa. Dessa råd handlade om att formulera frågor som underlättar svar på frågeställningar, dock inte för specifika frågor. De frågor som rör speciella teman bör följa varandra och man ska undvika att ställa ledande frågor. Det är viktigt att använda ett begripligt språk, så att intervjupersonen enkelt förstår vad man menar. Det är också bra att notera generell bakgrundsinformation om intervjupersonen, då detaljer är viktigt att ha med när man ska se till sammanhanget för analys och tolkning av intervjun (Bryman, 2008).

5.4. Urval

När intervjuguiden var klar ringde jag till olika skolor för att boka in intervjuer. De lärare som var svåra att få tag på skickade jag även mail till för att se om jag kunde få svar snabbare på det sättet. Både i mailen och när jag ringde så förklarade jag att jag skriver mitt examensarbete. Jag berättade syftet med undersökningen och att jag skulle genomföra intervjuer, där efter frågade jag dem om de var intresserade att delta. De pedagoger som ville delta i undersökningen förklarade jag lite mer för om själva arbetet och hur intervjuerna skulle gå till, sedan bokade jag in en tid med dem på deras arbetsplatser. På lågstadiet ligger stor fokus på att lära sig läsa och skriva, det utgör en stor grund för det fortsatta skolarbetet. Det är på låg- och mellanstadiet jag i framtiden kommer att arbeta och undervisa så därför har jag valt att göra min undersökning med pedagoger som har undervisning på lågstadiet. Jag försäkrade mig också om att pedagogerna hade erfarenheter av läs- och skrivsvårigheter. Vid kontakten med pedagogerna när jag informerade om undersökningens syfte så berättade pedagogerna själva om de hade erfarenhet av det eller inte. De pedagoger som inte hade så stora erfarenheter av det hänvisade mig till någon annan pedagog på skolan som hade mer erfarenhet och kunskap kring läs- och skrivsvårigheter.

Jag hade från början tänkt göra fyra intervjuer i min undersökning men på grund av att det var svårt att få tag på lärare som hade tid att genomföra intervjuer så valde jag att göra tre stycken. Hade jag haft mer tid på mig att genomföra undersökningarna hade det kanske varit fler lärare som hade kunnat vara med, men just dessa veckor hade de fullt upp. Detta beror såklart också på att jag begränsade området för vart jag skulle genomföra intervjuerna. Jag försökte att få intervjuer på olika skolor just för att de kanske har olika syn på lärande och arbetar på olika sätt. Undersökningen genomfördes i Värmland, jag valde att genomföra alla intervjuer där på grund av att jag inte hade så mycket tid på mig. Genom att inte behöva åka så långt för att göra intervjuerna kunde jag spara in tid.

I min litteraturstudie har jag mestadels sökt litteratur kring just läs- och skrivsvårigheter men även sökt kring lärares syn på undervisning, läs- och skrivinläring och om specialpedagogik. Jag försökte att få tag på relativt ny litteratur och forskning för att se hur man ser på det i dagens läge. Viss litteratur är dock lite äldre men jag valde ändå att ta med den på grund av att det som stod stämmer överens med all annan information jag funnit.

5.5. Etiska överväganden

I Vetenskapsrådets rapport *God forskningssed* (2011) diskuteras begreppet anonymitet, vilket innebär att man avidentifierar personen i fråga. I en enkät kan man t.ex. klippa bort personuppgifterna eller personens namn så att det blir omöjligt att hänvisa svar till personen. I undersökningar där information om personerna inte är intressant för undersökningen kan man utlova anonymitet, i vissa fall är även detta ett krav för att en studie ska godkännas. Författarna tar också upp begreppet konfidentialitet, alltså att forskaren ska skydda personens integritet och rätt till skydd mot insyn i deras privatliv (Vetenskapsrådet, 2011). Patel och Davidson (2003) tar också upp begreppen anonymitet och konfidentialitet och menar att skillnaden mellan dessa är att om en enkät är konfidentiell så innebär det att de som arbetar med undersökningen vet vem som svarat på frågorna, men ingen annan kan ta del av informationen. Är en enkät anonym så vet ingen vem som besvarat frågorna (Patel & Davidsson, 2003).

I min undersökning kommer jag att ta hänsyn till konfidentialitetskravet och utlova konfidentialitet i rapporten till alla som deltar och byta ut deras och skolans namn. Innan intervjuerna börjar kommer jag att informera intervjupersonerna om detta och även att deras medverkan är frivillig och kan avbrytas när som helst utan att detta bidrar till några negativa konsekvenser för dem. Intervjupersonerna kommer också att informeras om att materialet som samlas in kommer att förstöras när min rapport är godkänd. Vid intervjutillfällena kommer jag att läsa upp inledningen av mitt arbete för intervjupersonen så att personen får en bakgrund och djupare förståelse för mina frågor och förstår vad jag vill med min undersökning. Jag kommer i min undersökning att eftersträva att vara så neutral som möjligt och där med försöka att inte ta någons parti.

5.6. Genomförande

Intervjuerna genomfördes på tre olika skolor i Värmland, där samtliga pedagoger arbetade på lågstadiet. Intervjuerna genomfördes på eftermiddagen efter skoldagens slut. Vid samtliga tillfällen satt vi i avskilda rum så att vi inte skulle störas under intervjun. Jag började med att dela ut informationsbladet (Bilaga 1) så pedagogerna fick läsa igenom och skriva under. Syftet med undersökningen lästes upp och sedan frågade jag om det var okej att jag spelade in intervjun, samtliga ansåg att det var okej. Innan man genomför intervjun ska man också säkerställa att man genomför intervjun i en lugn miljö (Bryman, 2008). Intervjuerna spelades in med mobiltelefon och efter intervjun så lades ljudfilen över på ett usb-minne så att ingen av misstag kunde komma åt intervjuerna på mobilen. Intervjuerna tog 25 till 40 minuter att genomföra.

5.7. Bearbetning och analys av material

När man har gjort en ljudinspelning eller videoinspelning är det vanligt att man skriver ut vad som hänt för att få en text att arbeta med, transkribering. Intervjuer ger ett ganska stort textmaterial när man transkriberar vilket gör att kvalitativa undersökningar är tidskrävande (Patel & Davidson, 2003). Enligt Bryman (2008) är en av de stora svårigheterna med kvalitativa undersökningar att de snabbt blir ett stort datamaterial eftersom det bygger på beskrivningar i form av intervjuuskrifter, anteckningar och olika typer av dokument. Jag gjorde tre intervjuer vilket gjorde att ungefär tre dagar gick åt till själva intervjuerna och transkriberingen av dem. När alla intervjuerna var transkriberade skrev jag ut dem för att lättare kunna få en överblick och kunna jämföra resultaten mellan dem. När jag bearbetade mitt material använde jag Brymans (2008) grundläggande tekniker för analys av kvalitativ forskning. Det innebär att man läser anteckningarna från undersökningen flera gånger för att kunna koda exempelvis nyckelord som hjälper till när man tolkar undersökningen. När man fått fram de olika koderna kan man dela in i kategorier och där efter försöka göra kopplingar mellan de olika kategorierna och begreppen. Sedan ska man relatera resultatet till existerande litteratur (Bryman, 2008). Intervjuerna såg olika ut eftersom respondenterna berättade utifrån sina egna erfarenheter men samtliga intervjuer hade samma huvudfrågor eller tema. Jag började jag med att se till mitt syfte och mina frågeställningar och sökte därefter i intervjuerna efter information som skulle besvara frågeställningarna. Jag sökte efter nyckelord som pedagogerna använde sig ofta av och jämförde sedan intervjuerna för att se vilka likheter och skillnader som fanns mellan dem. De nyckelord och intressanta citat jag fann markerades i texten och sedan skrev jag in informationen under den frågeställning som passade för det resultat jag funnit. Transkriberingarna lästes igenom flera gånger, så att jag inte skulle missa något relevant eller om jag skulle tolka något på annat sätt än första gången jag läste igenom texten. När jag skrivit in resultatet under mina frågeställningar började jag med att skriva ihop texten. Jag tog en frågeställning i taget och skrev då vad respondenterna sagt som var lika och

det som de inte höll med varandra om. När jag kände att jag besvarat mina frågeställningar utifrån intervjuerna så använde jag mig av min litteratursökning för att kunna koppla ihop resultatet av intervjun med litteraturen.

5.8. Reliabilitet och validitet

Reliabilitet handlar om undersökningens pålitlighet. Om en undersökning görs två gånger ska resultatet inte skilja sig allt för mycket (Bryman, 2008). Jag kan i min undersökning inte garantera reliabilitet men genom att jag noggrant beskriver mitt genomförande och hur jag gått till väga för att genomföra undersökningen så har jag försökt att skapa en reliabilitet. Någon annan ska kunna göra min undersökning och förhoppningsvis då få ett liknande resultat. Validitet rör frågan om man verkligen undersöker det som ska undersökas (Bryman, 2008). Jag har försökt att få validitet i min undersökning genom att jag i min diskussion och i resultatet ständigt återkopplar till mitt syfte med undersökningen.

6.Resultat och analys

Här kommer jag att beskriva vilket resultat jag fått av mina intervjuer samt analysera det med hjälp av litteraturen. Jag kommer att redovisa resultatet utifrån mina två frågeställningar. De jag intervjuat kommer i denna del kallas för person 1,2 och 3.

Person 1 har arbetat som grundskolelärare i 5 år och som förskollärare i 16 år. Person 2 har arbetat som grundskolelärare i 20 år. Person 3 har arbetat som grundskolelärare i 30 år, arbetar i en åldersblandad klass.

6.1. Vilka erfarenheter har pedagoger av undervisning i helklass, där det finns elever med läs- och skrivsvårigheter?

Samtliga intervjupersoner påpekar vikten av att man måste anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar och behov. Person 1 menar också att tiden måste anpassas.

”Man kommer aldrig ifrån detta med att man måste kunna läsa, på något sätt måste man ju ändå förstå vad man ser ute i samhället. Skriva är lite lättare för där finns det mycket hjälpmedel men de måste ju ändå veta bokstäverna och så för att kunna få ihop det. Det tar längre tid men man måste ändå på något sätt göra det så man får anpassa tiden.” (Person 1).

Person 1 menar att vid vissa tillfällen måste man kunna läsa och det är något som måste tränas. För vissa elever så tar det längre tid för att de kanske fastnar vid ett ord eller en bokstav. Det kan också vara så att eleverna läser texten men inte förstår vad de läst och måste då läsa om. Så det är viktigt att elever med läs- och skrivsvårigheter får tid på sig. Hon säger också att allt kretsar kring läsning och skrivning. Det ingår i alla ämnen i skolan och det är också något man behöver senare ute i samhället också.

Två av intervjudeltagarna var eniga om att alla elever ska ha samma grundmaterial och arbeta med samma saker men att vissa delar i arbetet måste anpassas för de elever som har läs-och skrivsvårigheter. Person 2 säger att om man exempelvis arbetar med boksaven A så behöver vissa elever enbart grundträningen. Att man lär sig att forma bokstaven och veta hur den låter. Andra elever behöver kanske arbeta mer med bokstaven efter grundträningen. För de elever som redan knäckläskoden behöver också annat material så att de kan stimuleras. Person 3 säger ”Det finns ju alltid en spridning för alla har olika förutsättningar”. Pedagogerna menar att har man åldersblandade klasser så arbetar man inte alltid med samma saker. Vid vissa tillfällen kanske man har samma material, har jag en genomgång så kan vi ibland ta den gemensamt med alla elever. Då anpassas materialet efter behov och även ålder. Att materialet anpassas är alltså mycket viktigt, var lektionen genomförs är också en viktig del för att eleverna ska utvecklas. I vilken miljö eleverna kan koncentrera sig och arbeta bäst är individuellt. Alla elever är olika och behöver olika saker och därför måste miljön anpassas. Pedagogerna hade en något delad syn på när och vart de ansåg att eleverna utvecklades mest. Person 1: ”Små grupper är ju väldigt önskvärt”. Person 2: ”I mötet, det riktiga mötet med en människa när man sitter och knyter starka band och man lär känna varandra, det är då som det öppnar upp för inlärning”. Person 2 menar mötet mellan elev och pedagog. Person 3 säger att:

De behöver ha gemenskapen och de behöver få höra andras tänk och känna att de är en i gruppen, men så behöver de kanske ibland ha en till en. Precis som alla andra så kanske de mår bra av att ibland vara i små grupper, det behövs alla bitar. (Person 3)

Hon påpekar också att det är viktigt att känna av vad eleverna vill. Som pedagog måste man vara flexibel. Tydlighet är viktig egenskap som man som pedagog bör vara anser person 2. När man går igenom en uppgift är det viktigt att man direkt översätter och förenklar så att alla förstår *vad* som ska göras och *hur* man ska göra det. Är man som pedagog tydlig med vad som ska göras behöver inte eleverna lägga ner energi på att försöka tolka vad som ska göras under lektionen. Hon säger också att det är viktigt att vara tydlig och förklara förmågan man arbetar med och varför man ska kunna det så att eleverna förstår varför det man arbetar med är viktigt att kunna, så att arbetet får en mening. Eleverna ska förstå att läraren har en tanke bakom det man arbetar med. ”Jag tycker det är jätteviktigt att skapa arbetsro och också att man tränar på att ha ”bikupa” ” säger person 2. Hon menar att när man har många elever i en klass är det viktigt med arbetsro så att alla får möjligheten att kunna sitta och koncentrera sig på sitt arbete, men att vid vissa arbetsuppgifter kunna sitta i en liten grupp och diskutera på en bra nivå så att det inte stör de andra eleverna. Person 3 pratar mycket om ledarrollen. Hon säger att är man en bra ledare och engagerad i det man gör så märker eleverna det. Tycker du som pedagog att det ni arbetar med är roligt så tycker eleverna också det. Eleverna tror då på det man gör och då spelar det inte så stor roll vad man arbetar med, för det blir bra ändå eftersom alla tycker att det är roligt och då engagerar sig. Pedagog 3 menar att pedagoger kan göra ett ämne roligt och på det sättet kan man få eleverna med sig. Person 2 säger att det är viktigt att vara välplanerad inför lektionerna.

Är man välplanerad så vågar man också gå ifrån sin planering och fånga tillfället, det här guldkornet. (Person 2)

Är man välplanerad så känner man sig trygg och då kan man vara öppen för elevernas förslag menar person 2. Person 1 och 3 diskuterar också i intervjuerna betydelsen av att man läser mycket. Person 3 menar att när man läser eller lyssnar på texter så får man ett stort ordförråd, som man missar om man undviker läsningen. ”Det är viktigt för alla barn att man läser mycket för dem, men det kanske är ännu viktigare för de som är dyslektiker.” Det är viktigt att man som pedagog läser för eleverna, att eleverna läser själva men också att man läser tillsammans hemma, säger person 3. Person 1 säger: ”Det som är svårast med läs- och skrivsvårigheter det är svenskan när man måste läsa själv, annars har man rätt till hjälpmedel, alltid.” Hon menar att vid vissa tillfällen som prov och tester så måste eleverna läsa själva, annars finns det många olika sätt att hjälpa eleven. Just därför är det viktigt att man tränar att läsa mycket. Hon påpekar som person 3 också gör, att det är bra om man även läser hemma.

6.1.1. Sammanfattning

De erfarenheter pedagogerna har av undervisning i en klass med elever som har läs- och skrivsvårigheter är att undervisningen måste anpassas efter behov, samt tiden till arbetsuppgifterna. Materialet kan vara samma till alla elever men man kanske anpassar vissa uppgifter i arbetet så att alla elever ska klara av att göra det. Enligt Skolverket (2011) ska läraren ta hänsyn till varje individs behov och förutsättningar. Alla elever ska få en likvärdig utbildning men detta innebär inte att undervisningen ska se lika ut för alla. Kunskapsmålen kan nås på många olika sätt (Skolverket, 2011). Föhrer och Magnusson (2003) diskuterar också detta, för att elever med läs- och skrivsvårigheter ska klara sin skolgång måste man testa olika metoder för att eleverna ska få tillgång till det skrivna språket (Föhrer & Magnusson, 2003). Något som är viktigt i en klass är hur man är som pedagog, hur man är som ledare. Det är viktigt att ha en bra ledarroll och vara tydlig med instruktioner. Genom att vara en bra och engagerad pedagog kan man få med sig eleverna och få dem att tycka att det är lustfyllt att lära. Vilken miljö eleverna ska vara i för att lära sig bäst är individuellt. Det

finns ingen läromiljö som är bäst för alla elever, utan det är upp till eleven och läraren att komma fram till. Vissa elever tycker om att jobba ensam i lugn och ro medan andra gärna vill vara med i klassen. Det är bra att skapa en arbetsro i klassrummet så eleverna kan koncentra sig på sitt arbete utan att behöva bli störd av någon annan. Eleverna behöver få många tillfällen till att läsa och skriva, det är en jätteviktig del. Allting kretsar kring läsning och skrivning, i alla ämnen i skolan men också ute i samhället. Därför behöver man i skolan och även gärna i hemmet uppmuntra eleverna till att läsa och skriva så mycket det bara går för att de ska utveckla sina färdigheter. Svensson (2009) menar också att skolan påverkar elevernas inställning till läsning och skrivning genom miljön och hur läsning och skrivning används. Författaren anser också att även hemmet har en stor påverkan på eleverna.

6.2. Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?

Intervjupersonerna var överrens om att datorn var ett bra verktyg i undervisningen, som underlättar mycket för elever med läs- och skrivsvårigheter. Person 3 sa också att de använde iPad under vissa lektionerna.

”Att vara dyslektiker idag är inte alls ett lika stort problem som det var för 30 år sedan. Nu kan du få en text uppläst bara du klickar på den. Du kan ta till dig mycket bokläsning genom att lyssna.” (Person 3).

Person 2 menar att för att barnen ska kunna läsa och också förstå vad de läser så måste de få strategier och lära sig hur man gör. Man kan heller inte bara ta förgivet att de förstår vad de läser. Hon säger: ”Läsförståelse måste undervisas i för att barnen ska få riktig läsförståelse.” Pedagogerna säger att olika strategier måste läras ut för att eleverna ska kunna utveckla sin läsförmåga. Läser man en text och fastnar vid ett ord, behöver man kunna strategier för att veta hur man ska gå tillväga för att förstå ordet. Person 1 menar att en bra metod är att sitta i små grupper där man kan samtala om det man läst och få mycket feedback. Man anpassar grupperna och läsning utifrån den nivå man är på. Hon säger: ”De lägger ju oftast mycket energi på att *läsa* och då kommer man inte riktigt ihåg vad man läst.” Person 1 menar som person 2 och 3, att bara för att man kan läsa så betyder inte det att man förstår vad man läser, därför är det viktigt att prata om det man läser. Är det en väldigt svår text så kan man hjälpa eleverna att läsa, man kan då läsa texten tillsammans. Person 3 säger också att man får hjälpa eleverna att läsa vid vissa tillfällen.

”Ett tag var det väldigt inne med lättlästa böcker. Lättlästa matteböcker men det har man gått ifrån nu för oftast så är de inte det för böckerna är så kompakta” (Person 3).

Även fast exempelvis matematikböckerna var anpassade så att de skulle vara lättlästa så var det samma innehåll, fast en kortare text. När en text blir så komprimerad så är det bara en massa fakta, vilket gör att texten blir svårare att läsa än om man har en text med annan information i också. Därför är det bättre med ”vanliga” texter och att man istället är med och vägleder eleverna säger person 3. Pedagogerna säger att det är viktigt att man lyfter eleverna. Person 2 säger ”Fokusera på elevens starka sidor.” Man måste se på allt bra eleverna gör och lyfta det. Eleverna är ganska bra på att trycka ner sig själva och tro att de inte kan. Person 3 pratar om att alla ska få skina och synas och det är därför viktigt att man som pedagog lyfter fram dem. Person 1 säger att det är viktigt att uppmuntra och bejaka eleverna, ge feedback på arbetet de gör.

”Att man tidigt uppmärksammar barnens svårigheter och sen beroende på eleven som person, får man prova den där stora nyckelknippan och försöka få tillfällen där barnen i lugn och ro kan träna.”(Person 2).

Att vara uppmärksam och lyhörd för eleverna och försöka så tidigt som möjlig sätta in åtgärder diskuteras i alla intervjuerna, det är viktigt. Person 1 och 2 pratar om att man måste vara uppmärksam på att eleverna faktiskt har läsförståelse, så att de inte bara har ett läs-flyt men kanske inte förstår vad de läser. Person 1 menar att förförståelsen är viktig för elever med läs- och skrivsvårigheter. Det kan underlätta mycket genom att man innan går igenom texten eller ser en film så att de elever har en förförståelse för vad texten kommer att handla om. För att eleverna ska utvecklas behöver de utmanas menar person 3. Det är väldigt lätt att man ger eleverna för låga uppgifter när man anpassar efter behov. Alla elever utvecklas när de får uppgifter som ligger lite över deras nivå. De får då en utmaning som de måste lösa och när de gjort de så känner de sig oftast väldigt nöjda, de får en kick av att de fixade det.

Samtliga pedagoger påpekar att hemmet har en stor betydelse för barns läs- och skrivutveckling. De menar att om man läser och skriver mycket hemma så påverkar det barnen positivt. Detta är ju dock inget verktyg eller metod som de kan använda men person 1 menar att läsläxor är väldigt viktiga.

”Mycket läsläxor i början. Det har ju varit debatt om läxor men vi har haft möte med föräldrarna och de tyckte att färdighetstränande läxor är okej. Det är inte så lätt för föräldrarna att hjälpa till med läxan.” (Person 1).

Genom läsläxor får man läsningen till hemmet och eleverna får mer lästräning. Person 1 menar att det är väldigt viktigt att läsa mycket och därför är det bra att läsa både i skolan och hemma. Övning ger färdighet. Person 2 pratar om att man kan förenkla för eleverna. ”Man får individualisera på så vis att man får ge en förkortad upplaga som någon faktiskt orkar läsa”. Skriva tillsammans är något som hon också diskuterar, att alla gånger behöver inte alla skriva utan att det räcker med att alla diskuterar ämnet. Det är också viktigt att få uttrycka sig på olika sätt, även genom bild och musik. Det ger eleverna också kunskap.

6.2.1. Sammanfattning

De verktyg och metoder pedagogerna använde för att anpassa undervisningen var bland annat datorn och ipad. Datorn är ett bra hjälpmedel och det finns mängder av olika sorters program som eleverna kan använda sig av. Ingvar (2008) anser att datorn är ett mycket bra hjälpmedel när man ska träna sin läs- och skrivförmåga, speciellt för elever med läs- och skrivsvårigheter. Det finns många olika dataprogram, man kan också få böcker och texter upplästa så att man lätt kan ta del av en text. Svensson (2009) påpekar också datorn som ett bra verktyg. Genom att skriva på datorn kan man experimentera mer med en text eftersom den inte är lika permanent som när man skriver på papper. Det är enkelt att korrigera texten och stavfel markerar.

Pedagogerna säger att olika lässtrategier är viktigt att lära eleverna. Vissa elever kanske kan läsa ganska bra men de saknar förståelse för vad de läser och då behöver man lära sig olika strategier för att veta hur man ska läsa. Innan man börjar med en text så kan det också vara bra att skapa en förförståelse för texten. Det kan man göra genom att skicka hem texten innan så att eleverna kan titta på texten i förväg, eller att man har bilder som förstärker texten. Att diskutera före, under och efter läsningen är också en viktig del vad det gäller läsning och läsförståelse. Detta anser även Ulusoy och Dedeoglu (2011), de menar att för att eleverna ska utvecklas och bli bättre behöver pedagogen tillämpa olika läs- och skrivstrategier (Ulusoy &

Dedeoglu, 2011). Alla elever behöver utmanas oavsett vilken nivå man är på. Arbetsuppgifterna ska ligga lite över deras nivå men det är vanligt att man ger lättare uppgifter men då blir det ingen utmaning. Eleverna får då inte känna att de tog sig över "tröskeln". Att uttrycka på olika sätt är bra för eleverna menar en av pedagogerna, man behöver arbeta med alla sina sinnen.

7. Diskussion

Avslutade delen i mitt arbete är uppdelad i olika delar. Den första delen består av resonemang kring resultat och analys där jag diskuterar, tolkar och jämför intervjuerna.

Metoddiskussionen är en kritisk granskning av mitt arbete där jag diskuterar de metodologiska utgångspunkterna för studien. Jag kommer också att ta upp vad jag lärt mig genom studien och förslag på vidare forskning.

7.1. Resonemang kring resultat och analys

Jag har i denna del valt att dela upp i två delar utifrån mina frågeställningar för att tydligt kunna besvara frågeställningarna och syftet med min undersökning.

7.1.1. Vilka erfarenheter har pedagoger av undervisning i helklass, där det finns elever med läs- och skrivsvårigheter?

Jag tolkat intervjuerna som att nyckeln till lärande är att man får material och uppgifter som är anpassade efter sina egna förutsättningar och behov. Man måste hela tiden utmanas och få känna glädjen när man tar sig över ”tröskeln”. Samtidigt som man också ständigt måste diskutera det man läser och skriver. I intervjuerna sa pedagogerna att de arbetade med samma grundmaterial men att vissa uppgifter anpassades. En av pedagogerna hade dock en åldersblandad klass och menade på att man då inte alltid kan arbeta med samma grundmaterial. Jag har fått känslan av att anpassad undervisning faller sig mer naturligt i en åldersblandadklass, eftersom man arbetar med olika saker i olika årskurser. Samtidigt så förstår jag vikten av att anpassa undervisningen i alla klasser oavsett om det är en åldersblandad- eller åldershomogenklass. I intervjuerna pratar pedagogerna om olika egenskaper som är bra att ha. De menar att man ska vara tydlig, flexibel och engagerad, kan man vara det och brinner för det man gör så blir man en bra ledare. Eleverna måste känna lust och känna glädjen av att lära sig läsa och skriva, läraren ska då i sin undervisning främja elevernas lustfyllda lärande. Eleverna måste tro på sig själva och sina förmågor och se att de kan själv. I arbetet är läraren den som ska ge stöd, uppmuntra och vägleda eleverna i deras lärande (Nielsen, 2005). Tror man som pedagog på vad man gör, så tror även eleverna på det menar respondenterna. Svensson (2009) menar att pedagogerna kan påverka elevernas läs-och skrivinläring beroende på vilken inställning pedagogen har, samt hur miljön ser ut. Jag tror så som Svensson, uppmuntrar man eleverna till att läsa och skriva, förklarar och föregår med ett gott exempel själv så inser eleverna så småningom själva hur viktigt det är att ha den kunskapen, även om man har olika förutsättningar för att lära sig läsa och skriva. Att de lär sig för sin egen skull och inte för att läraren ska se hur duktiga de är. Utbildningsdepartementet (1997) skriver att eleverna måste få kunskapen och förstå att läsning och skrivning är ett sätt att kommunicera och ta till sig kunskap. Pedagogerna diskuterar om att läsning och skrivning hänger ihop med allt, det hör inte enbart ihop med ämnet svenska. Pedagogerna säger att du läser och skriver i alla ämnen och du behöver inte dessa kunskaper enbart för att klara skolan, du behöver dem senare i livet. Ute i samhället finner vi texter av olika slag överallt, vart vi än vänder oss så behöver vi kunskapen att kunna läsa. I mataffären, på arbetet, all reklam som finns runt omkring oss, tidningen med alla nyheter om vad som händer runt om i världen, med mera. Därför är det så viktigt att eleverna får de förutsättningar de behöver i skolan för att kunna utveckla sina färdigheter och bli läsare. En av pedagogerna menade att det kan vara krävande för eleven och ta lång tid att lära sig läsa, men att man på något sätt måste göra det. Vissa kanske aldrig blir jättegodas läsare men att de med lite tid faktiskt kan läsa och förstå och det är det viktiga. Vart eleverna ska sitta och arbeta, i vilken miljö säger pedagogerna är individuellt. Vissa elever behöver sitta ensamma i lugn och ro, vissa behöver sitta i en mindre

grupp och andra arbetar bäst när de får vara med i klassrummet. En av pedagogerna sa att alla dessa delar, olika läromiljöer behövs. Alla elever behöver få gemenskapen, känna att de är en i klassen. De kan inte enbart arbeta själva och inte heller enbart i en liten grupp, men eleverna behöver det också så att de kan få extra stöd för att utveckla sina färdigheter.

Skolinspektionen (2011) menar att elever med läs- och skrivsvårigheter lär sig på samma sätt som andra elever, men de behöver mer tid och en anpassad undervisning för att det ska fungera. De måste få en anpassad undervisning efter deras förutsättningar, de behöver också få undervisningen av en pedagog som har kompetens att möta elever med läs- och skrivsvårigheter (Skolinspektionen, 2011). Jag tolkar det som att en av pedagogerna menade att man måste känna av eleven och hur den vill arbeta just idag. Vilket då kan vara svårt om man redan planerat hur dagen ska genomföras, men pedagogerna menade att det är viktigt att kunna vara flexibel. Detta kanske inte alltid är genomförbart men det var så pedagogerna ansåg att eleverna utvecklades mest. Vilket innefattar alla elever, inte enbart elever som har läs- och skrivsvårigheter. Jag tror på det som en av pedagogerna säger, att eleverna utvecklas mest av att få arbeta i de olika läromiljöerna. Att eleverna ofta är med i klassen, men att vid vissa arbetsuppgifter kan de få sitta i en liten grupp eller enskilt med en pedagog och arbeta. Det är viktigt att diskutera och få ta del av varandras idéer och tankar och även sätta ord på sina egna tankar och funderingar. Detta sker i samspelet med andra. Haug (1998) menar att om en elev under vissa lektioner är med i klassen och andra lektioner är i liten grupp eller på enskild undervisning så kallas det för en segregerad integrering. Inkluderad integrering innebär att eleven undervisas i den klass den är inskriven i och att man arbetar efter deras förutsättningar (Haug, 1998). Pedagogerna trycker på att undervisningen ska anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar och större delen av undervisningen sker i klassrummet och alla elever i klassen är med. Samtidigt menar pedagogerna att eleverna vid vissa tillfällen behöver annan sorts undervisning för att kunna utvecklas. Pedagogerna använder sig av något som är mittemellan segregerad- och inkluderad integrering. Då de accepterar elevernas olikheter samtidigt som eleverna ibland har undervisning utanför klassrummet.

7.1.2. Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?

I resultatet av min undersökning kunde man utläsa att datorn och ipad var bra verktyg som många elever använder sig av i skolan, även de elever som inte har några svårigheter. Ingvar (2008) anser att datorn är ett mycket bra verktyg för elever att använda sig av när de ska träna sin läs- och skrivförmåga. Datorn har många program och funktioner som gör det enklare för eleverna. Istället för att enbart läsa en text kan du få den uppläst och då följa med i texten eller bara lyssna. När man ska skriva finns det stavningskontroll som markerar felstavningar. Svensson (2009) menar också att när man skriver på datorn så behöver man inte lägga ner så mycket kraft på att ändra texten om det blivit fel någonstans, det blir inte permanent i ett dokument på datorn. Pedagogerna tyckte att datorn och ipad var ett bra verktyg med många bra funktioner. Jag tolkade vissa intervjuer som att pedagogerna ansåg att datorn var ett bra verktyg men att det dock inte används så ofta. Datorn är ett verktyg som används till vissa uppgifter eller vid vissa tillfällen. Det kan bero på att skolan enbart har ett visst antal datorer som man måste boka. Enligt min uppfattning så är dator och ipad ett verktyg som man kan använda sig av i alla ämnen, både som pedagog och elev, detta får stöd i vad Ingvar(2008) och Svensson (2009) menar. De båda anser att datorn är ett bra verktyg att använda sig av i skolan.

Jag tror att det är viktigt att man är kreativ och hittar olika lösningar för att underlätta, samtidigt som eleverna måste få tid till att läsa och skriva på egen hand. Får man arbeta med det på olika sätt så tror jag att man lär sig bättre. Detta får stöd i vad Skolverket (2011)

skriver, att det finns många olika vägar att nå målen och att undervisningen måste anpassas. I intervjuerna så pratar en av pedagogerna om att det är viktigt att få uttrycka sig på olika sätt, även genom musik och bild. Har man något att relatera till kan det ibland vara lättare att komma ihåg och att man arbetar med sina olika sinnen.

Genom att man tillämpar olika läs- och skrivstrategier vid läsning och skrivning kan eleverna utvecklas och bli bättre. Lärare som vill ha effektivitet och kvalitet i sin undervisning bör använda läs-och skrivstrategier och lära eleverna hur man ska använda dem före, under och efter läsning (Ulusoy m.fl.,2011). Pedagogerna menar det samma. De säger att det är viktigt att ha koll på elevernas läsförmåga så att man vet att eleverna har en riktig läsförståelse. Ibland kan man tro att eleverna har en bra läsförståelse men egentligen så har de bara ett flyt i läsningen. Eleverna läser alltså bra men saknar förståelse för vad de läser. För att eleverna ska kunna ha läsförståelse när de läser en text måste de veta hur man gör. Elever behöver alltså få undervisning i läsförståelse och få olika strategier att använda när de läser. Med hjälp av olika strategier kan de då ställa frågor till texten de läser och andra olika knep för att faktiskt förstå vad de läst och tolka det. En av pedagogerna säger att det är viktigt att lära ut läsförståelse, alltså en strategi för hur man förstår det man läser. Hon menar att annars kan inte eleverna ha en riktig läsförståelse. På Dyslexiföreningens hemsida (Dyslexiföreningen, 2012) kan man läsa om läs-och skrivsvårigheter och där står det att ungefär var femte elev får någon typ av läs-och skrivsvårigheter i skolan (Dyslexiföreningen, 2012). Där av anser jag att det är viktigt att pedagoger har kompetensen att undervisa elever i läsning och kunna ge dem olika strategier för att kunna ta sig vidare och utvecklas som läsare. Ingvar (2008) menar att en bra läs-och skrivförmåga ger ett bättre liv och för vissa elever så tar det lite längre tid och de får arbeta mer för att nå upp till en bra läs-och skrivförmåga.

Barnen påverkas av hur skriftspråket används i olika mikromiljöer. Det är bra om både skola och hemmet uppmuntrar barnen till läsning och skrivning och att man använder det ofta. Barnen påverkas då positivt av det (Svensson, 2009). Pedagogerna ansåg som Svensson att läsning i hemmet var väldigt bra, men att det inte är någon metod eller verktyg som de kan använda sig av eftersom de inte kan påverka vad eleverna gör hemma. En av pedagogerna ansåg att läsläxor var väldigt viktigt i början av skolgången för att eleverna ska komma igång med sin läsning och att de då kan läsa både hemma och i skolan. Jag tror att man som pedagog kan få eleverna intresserade av läsning i skolan om man arbetar med det och uppmuntrar eleverna till läsning och ge dem rätt verktyg för att utvecklas. Genom att man läser mycket ökar man sitt ordförråd, detta i överensstämmelse med Svensson (2009). Alla barn har inte de förutsättningarna hemma och därför måste barnen få de förutsättningarna och den tiden i skolan. I Läroplanen står det att alla elever ska få en likvärdig utbildning. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som har svårigheter att nå målen (Skolverket, 2011). Som blivande pedagog ser jag en stor möjlighet att påverka eleverna i deras läs-och skrivinläring och därför tror jag så som Nielsen (2005) säger, att eleverna måste känna en lust och glädje av att lära sig läsa. Jag anser att det är skolans uppgift att locka fram dessa känslor hos eleverna och få dem att inse alla möjligheter läsning och skrivning ger. Att några elever har det lite svårare att nå upp till en god läs och skrivförmåga betyder att man som pedagog måste uppmuntra och stödja eleverna ännu mer, tills de faktiskt klarar det säger en av pedagogerna. Jag tolkar då Nielsen (2005) som att det är viktigt att utgå från elevernas intresse, man kan välja texter efter intressen för att motivera eleverna till läsning. Då kanske eleven känner sig mer lockad att läsa boken för att ta reda på mer information, om det handlar om något som eleven finner intressant. En ytterligare sak man då kan göra är att visa eleven hur man själv söker efter texter som intresserar. Är en elev exempelvis intresserad av bilar kan man visa hur man söker olika typer av litteratur kring bilar och även hur man söker texter på datorn och internet. Via datorn och internet kan man finna mycket information kring bilar, där man kan

till exempel hitta hur motorn fungerar i en bil. Det viktiga kanske inte är vad eleverna läser, utan att de faktiskt läser, som jag tolkar Nielsen (2005). Sen är det ju självklart så att i vissa ämnen så finns det texter som måste läsas. Jag menar utifrån Svensson (2011) att man kan hjälpa eleverna och även visa hur man får tillgång till olika texter för att öka elevernas intresse för läsning, då pedagogen har en viktig roll för elevernas inställning till läsning och skrivning.

7.2. Metoddiskussion

Här kommer jag att kritiskt granska mitt arbete med denna undersökning.

Jag valde att göra en kvalitativ undersökning, semistrukturerade intervjuer för att besvara mitt syfte och mina frågeställningar i detta arbete. Semistrukturerade intervjuer ger intervjupersonen en ganska stor frihet att utforma svaren, då forskaren har en intervjuguide med teman som ska beröras under intervjun. Respondenten kan röra sig i olika riktningar, som också leder till att intervjuaren får kunskap om vad respondenten finner relevant och viktigt om ämnet (Bryman, 2008). Anledningen till att jag inte valde observationer eller enkäter som metod var för att jag ansåg att jag då inte skulle kunna ta del av pedagogernas erfarenheter. Jag skulle kunna valt att göra enkäter men då hade jag inte fått så djupa svar och kunde då inte heller ställt följdfrågor på samma sätt som vid en intervju. Skulle jag gjort om denna undersökning hade jag ringt skolorna för att söka personer till intervjuerna direkt efter jag lagt upp planeringen för min uppsats. Jag valde att göra min litteraturstudie och intervjuguide först så att jag skulle ha lite "kött på benen" innan jag ringde till skolorna. Detta gjorde dock att jag kanske ringde lite sent, vilket ledde till att jag inte fick så många intervjuer som jag egentligen hade velat göra. Hade jag haft fler intervjuer kanske resultatet sett annorlunda ut. Själva intervjuernas genomförande gick bra men skulle jag göra det igen hade jag nog valt att skicka ut frågorna innan. Eftersom frågorna är ganska stora så visste inte pedagogerna riktigt vart de skulle börja. I vissa intervjuer ledde detta till att jag fick korta svar och då fick ställa väldigt många frågor. Detta upplevde jag lite svårt eftersom jag då var tvungen att tänka på att inte ställa några ledande frågor. Hade jag då skickat frågorna innan kanske pedagogerna känt sig lite mer förberedde och jag kanske hade fått andra eller djupare svar på frågorna. När jag utformade min intervjuguide och även mina frågor till intervjun såg jag på syftet och frågeställningarna och försökte utforma frågor som då skulle hjälpa mig att besvara det. Jag valde ut två frågor som jag startade intervjun med och därefter ställde jag de andra frågorna som respondenten inte redan besvarat. Intervjuerna spelades in via mobiltelefon, inspelningen förde jag sedan över till ett usb-minne. Alla godkände att jag spelade in intervjuerna, en av respondenterna upplevde det som lite jobbigt att bli inspelad men jag tror ändå inte att det påverkade resultatet av den intervjun. En intervju börjar oftast med neutrala frågor angående ålder och kön med mera (Patel & Davidson, 2003). Bryman (2008) menar också att det är bra att i början av en intervju ställa neutrala frågor som man behöver vid analys av resultatet. Jag ställde i mina intervjuer frågor kring ålder, kön och hur många år de arbetat som grundskolelärare. Jag använde enbart informationen angående yrkeserfarenheten, den andra informationen var inte relevant för min undersökning. Så skulle det genomföras ingen skulle jag välja bort de neutrala frågorna kring ålder och kön.

Det jag skulle tänka på är som jag nämnde ovan, kontakta skolorna tidigare och skicka ut lite mer information angående frågorna, samt vara ännu mer noga med vilka frågor som är relevanta för min undersökning.

7.3. Lärdomar av studien

Jag har genom denna undersökning lärt mig att det finns en mängd olika metoder och strategier man kan använda sig av för att undervisningen ska nå ut till alla elever, och genom intervjuerna har jag fått syn på några av dem. Jag har också insett vikten av att arbeta tillsammans, att få ta del av andras tankar, sätta ord på det man tänker kring det man läst. Undervisningen kan utformas på en mängd olika sätt men det viktiga är att pedagogen tror på det som ska genomföras, annars gör inte eleverna det. Alla elever har olika förutsättningar och olika behov, så bara för att en viss metod har fungerat i en klass betyder inte det att samma metod fungerar i nästa klass. Jag har fått kunskap om hur man bör vara som pedagog och att det har en stor betydelse. Tydlig, flexibel, engagerad och kreativ, det är begrepp som kännetecknar en bra pedagog, enligt pedagoger. Som blivande pedagog har jag genom denna undersökning ökat mina kunskaper kring läs- och skrivsvårigheter, metoder som är bra att använda sig av för att eleverna ska kunna utvecklas och växa som människor. Jag tror på det som person 2 säger i intervjun, att man får prova sin nyckelknippa med olika övningar för att se vad som passar. Jag har förstått att alla är vi olika och en anpassad undervisning i samspel gynnar många elever.

7.4. Förslag på vidare forskning

Genom denna undersökning har jag blivit intresserad av problematiken kring stora klasser och även åldersblandade klasser, hur man då kan anpassa undervisningen. Eftersom detta är en C-uppsats så tycker jag att det hade varit intressant att göra en större undersökning, om just det jag undersökt. I alla klasser har alla elever olika förutsättningar oavsett om man har läs- och skrivsvårigheter eller inte. Inför mitt kommande yrke som lärare är jag därför väldigt intresserad av detta. Det hade också varit intressant göra intervjuer med barn för att se vilket resultat min undersökning hade fått då. Kanske att man då kunnat göra intervjuer om hur barn anser att de lär sig bäst i skolan. Vad gör barn när de lär sig och hur gör de? En annan synvinkel hade varit att intervjua barn som har läs- och skrivsvårigheter för att se vilken undervisningsform de anser är bra för dem.

Referenser

- Basset, D., DeVine, D., Perry, N., & C, R. (2001). *Keys to improving writing in the primary grades*. Chicago: Saint Xavier University.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder uppl 2*. Malmö: Liber AB.
- Dyslexiförbundet. (2013). *Resultat Kommunernas hantering av läs- och skrivsvårigheter*. Sundbyberg, Dyslexiförbundet FMLS.
- Dyslexiföreningen. (2012.). *Frågor och svar*. Hämtat från Dyslexiföreningen:
<http://www.dyslexiforeningen.se/?page id=158>
- Föhrer, U., & Magnusson, E. (2003). *Läsa och skriva fast man inte kan. Kompenserande hjälpmedel vid läs- och skrivsvårigheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. Stockholm: Skolverket.
- Ingvar, M. (2008). *En liten bok om dyslexi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Nielsen, C. (2005). *Mellan fakticitet och projekt. Läs- och skrivsvårigheter och strävan att övervinna dem*. Doktorsavhandling, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Patel, R., & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolinspektionen. (2011). *Läs- och skrivsvårigheter/ dyslexi i grundskolan 2011:8*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket. (2001). *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*. Stockholm: Skolverket.
Hämtat från Skolverket.se: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=791>
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2012). *Stöd i skolan*. Hämtat från spsm.se:
<http://www.spsm.se/sv/Stod-i-skolan/Funktionsnedsattningar/Las--och-skrivsvaerigheter--dyslexi/>
- Svensson, A.-K. (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Ulusoy, M., & Dedeoglu, H. (2011). *Content Area Reading and Writing: Practices and Beliefs*. Turkiet: Gazi university.
- Utbildningsdepartementet. (1997). *Att lämna skolan med rak rygg- om rätten till skriftspråket och om förskolans möjligheter att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter SOU 1997:108*. Stockholm: Norstedts tryckeri AB.
- Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed (Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011.)* Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1

Information angående deltagande i undersökningen

Intervjuaren och övriga som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. Respondenten kommer att vara anonym i arbetet, namn på medverkande och skolor byts ut. Ingen kommer att kunna identifiera de som medverkat i undersökningen.

Respondenten har rätt att själv bestämma över sin medverkan och kan därför när som helst avbryta sin medverkan i undersökningen.

Materialet som samlas in kommer enbart att användas till undersökningens syfte.

Ljudinspelningen (som sker via mobiltelefon) kommer att föras över på ett usb-minne och förvaras säkert. När arbetet är godkänt kommer inspelningarna och anteckningar att förstöras.

Jag har tagit del av och godkänner informationen:

Datum: _____

Bilaga 2

Intervjuguide

Syfte

Syftet med denna undersökning är att intervjua pedagoger i grundskolan kring hur man kan anpassa undervisningen när det finns elever med läs-och skrivsvårigheter i klassen samt om de har några erfarenheter av detta.

Frågeställningar

- Vilka erfarenheter har pedagoger av undervisning i helklass, där det finns elever med läs-och skrivsvårigheter?

- Använder pedagogerna speciella verktyg eller metoder för att anpassa undervisningen, så att alla elever utvecklas och utmanas?

Lämna information om deltagande i undersökning (Bilaga 1). Påskrift.

Okej att spela in?

-Hur ser du på arbetet/erfarenheter i helklass när alla elever har olika förutsättningar och ligger på olika nivåer?

-Vilka tankar har pedagoger kring hur man kan anpassa undervisningen så att alla elever utvecklas och utmanas?

Hur ser pedagoger på undervisning i helklass med elever som har läs-och skrivsvårigheter?

När anser du att elever med läs-och skrivsvårigheter utvecklas mest?

Erfarenheter kring läs-och skrivsvårigheter?

Tips på förhållningssätt i en klass med elever på olika nivåer?

Konkreta tips?

Har det skett någon förändring kring arbetet med/ för elever med läs-och skrivsvårigheter under åren du har jobbat?

Upplever du någon skillnad mellan praktiska övningar och teoretiska övningar?

Är vissa ämnen svårare respektive lättare att skriva och läsa i?

Vilka råd har du till mig som blivande lärare angående arbete med elever med läs-och skrivsvårigheter?